

*MAVZU: Avstraliya materigi ichki
suvlari*
REJA:

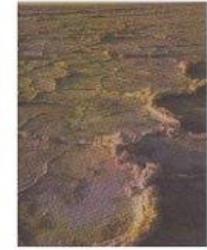
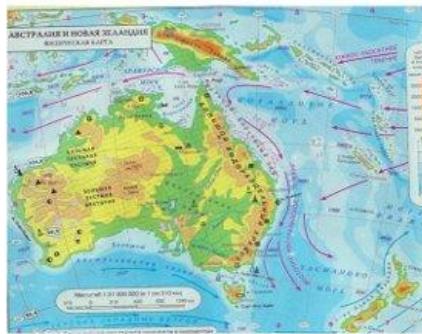
1. Materik ichki suvlariga umumiyligi
tavsif
2. Materik ko‘l va yer osti suvlarini
tavsifi

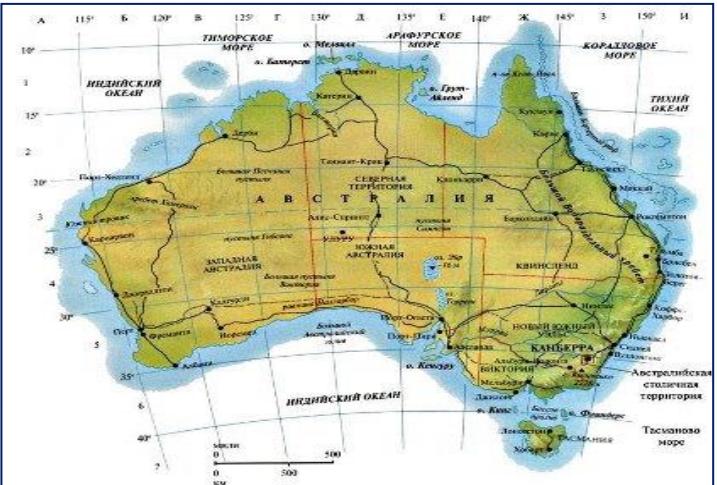
1. Materik ichki suvlariga umumiy tavsif

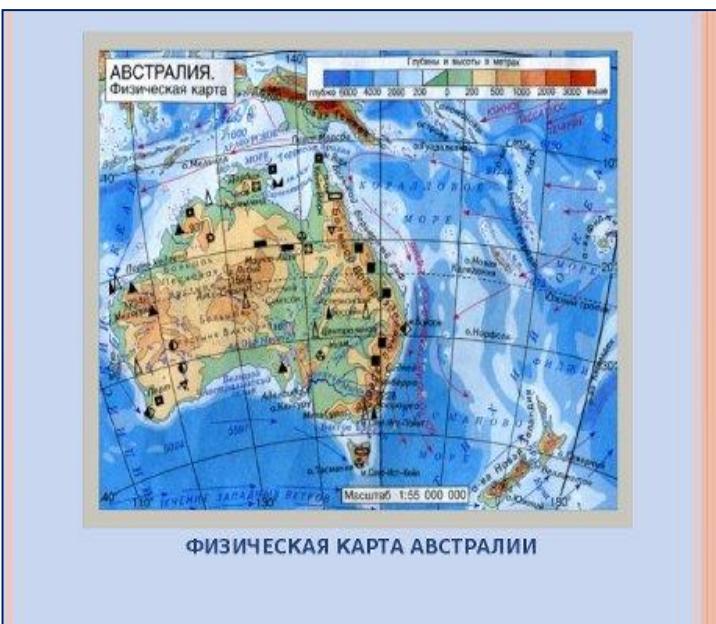
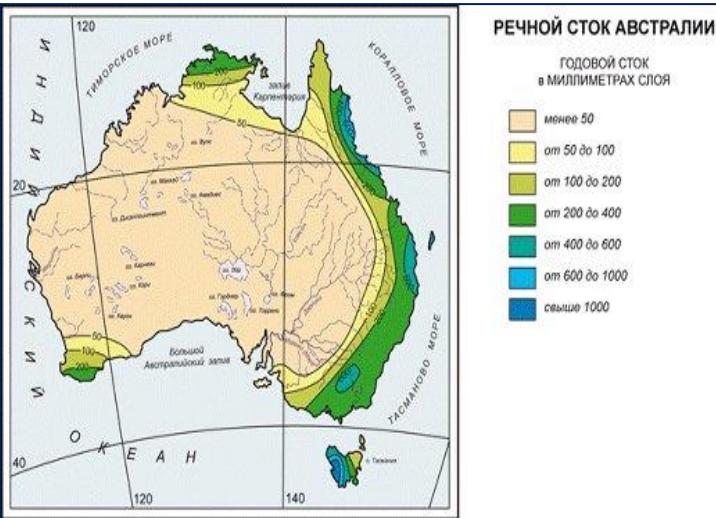
Avstraliya materigi va unga yaqin orollardagi oqim xususiyatlari turlicha bo‘lib, Avstraliya, Tasmaniya, Yangi Gvineya, Yangi Zelandiya daryolarining oqim hajmi **1600 km³** ga, oqim qalinligi esa **184 mm** ga teng. Avstraliyaning oqim hajmi **350 km³**, oqim qalinligi **46 mm**, ya’ni boshqa materiklardagidan bir necha barobar kam.

Внутренние воды Австралии.

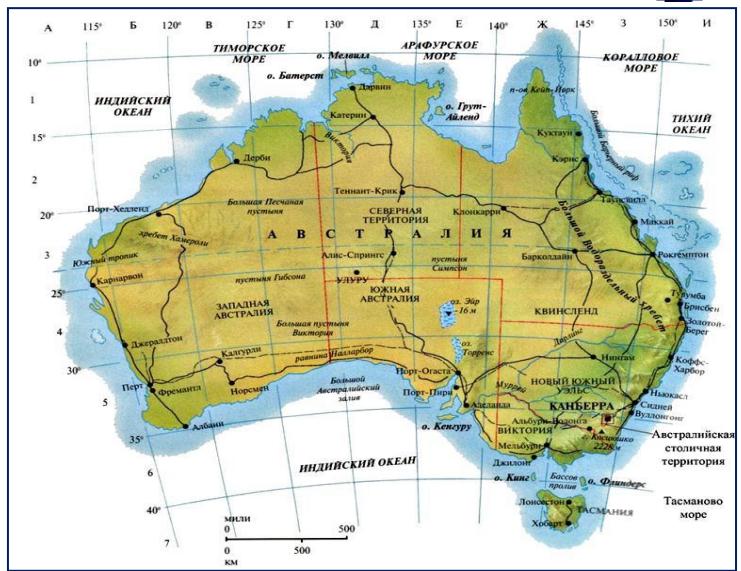
о. Эйр

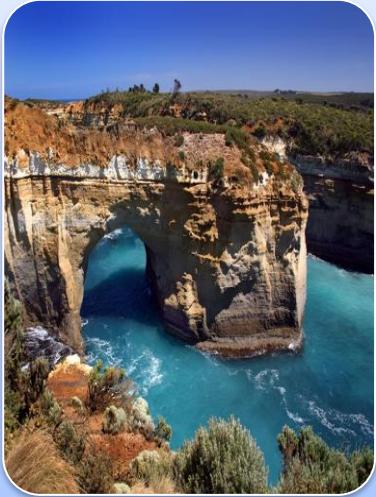

Avstraliyaning **60%** maydoni ichki oqim havzasiga qaraydi. Hududining taxminan **10%** i Tinch okeani, qolgan qismi Hind okeani havzasiga qaraydi. Materikning bosh suvayirg‘ichi Katta Suvayirg‘ich tizma bo‘lib, uning yonbag‘irlaridan eng katta va sersuv daryolar oqib tushadi, bu daryolar deyarli butunlay yomg‘ir suvidan to‘yinadi.

Bu daryolar bir tekisda to‘yinganligidan ular Avstraliyaning eng sersuv daryolari hisoblanadi. Ba’zi bir daryolar tog‘ tizmalarini kesib o‘tib, ostona va sharsharalar hosil qiladi, eng uzun daryolarning uzunligi (**Fisroy, Berdekin, Xanter**) bir necha yuz kilometrga yetadi. Ularning ba’zi birlarida quyi oqimida **100 km** va undan ortiq masofada kemalar qatnaydi

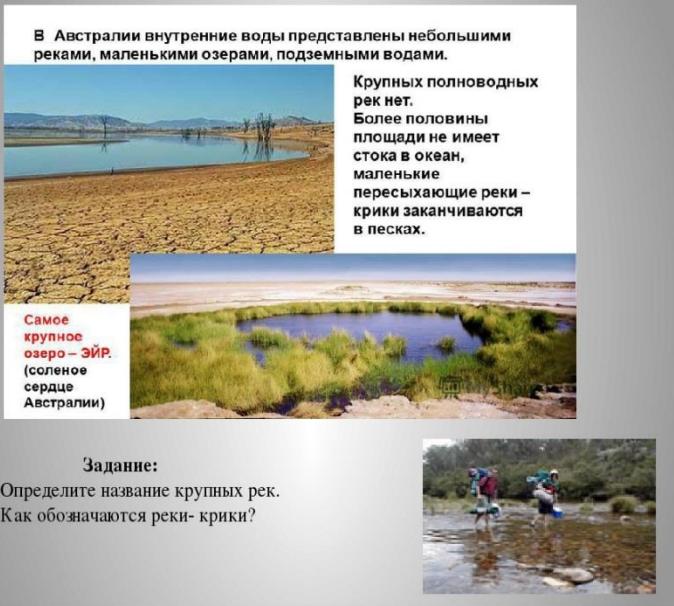

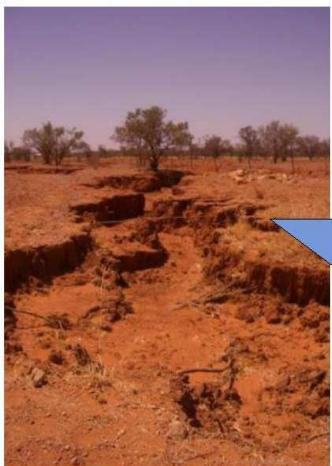
Shimoliy Avstraliyaning Arafur va Timor dengizlariga quyiluvchi daryolari ham sersuv. Bular orasida Katta Suvayirg‘ich tizmaning shimoliy qismidan oqib tushadiganlari ancha katta daryolar hisoblanadi.

Bular yozgi *musson yomg‘irlari* vaqtida to‘lib oqadi, qishda ular kambar kichik oqimlarga aylanadi va yuqori qismlari ba’zi joylarda qurib qoladi. Shimolning eng yirik daryolari bo‘lgan **Flinders, Viktoriya, Ord.**

Крики - периодически пересыхающие реки или временные водотоки.

Большую часть года все реки и ручьи Австралии имеют именно такой вид

Materikning janubi-g‘arbida doimiy oqar suvlar bor, ularning hammasida oqim juda **beqaror va yozgi qurg‘oqchilik** faslida ayrim qismlarida ifloslangan bir qancha ko‘lchalarga aylanib qoladi. Avstraliyaning **ichki cho‘l va chalacho‘l qismlarida doimiy oqar suvlar** yo‘q. У yerlarda **plyuvial davrdagi** nam sharoitda tarkib topgan, qadimda rivojlangan oqar suvlar shoxobchalarining qoldiqlaridan iborat **guruq (kriklar) o‘zanlar** mavjud.

Bu quruq o‘zanlar
yomg‘irlardan keyin qisqa
muddatga suvga to‘ladi.

Kriklar *Markaziy tekislikda*
ko‘p, bu yerda ular oqmas,
qurib turadigan **Eyr ko‘li**
tomonga yo‘nalgan.

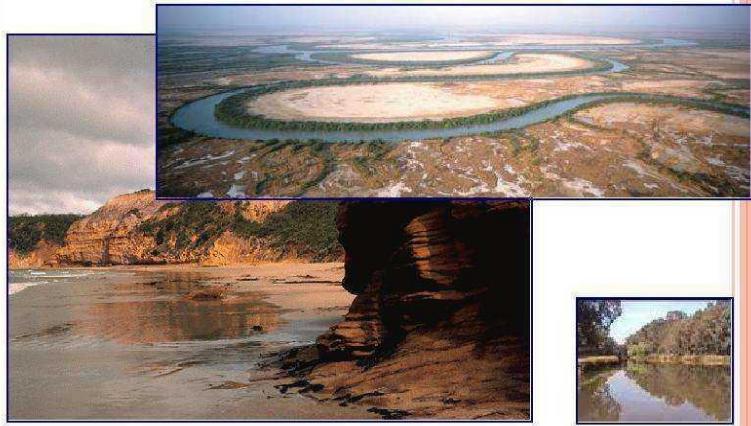
Nallarbor karst tekisligida
hatto vaqtli oqar suvlar ham
yo‘q, bu yerda oqimi Katta
Avstraliya qo‘ltig‘i tomonga
yo‘nalgan *yer osti suvi
oqimi* shakllangan.

Крики

ГЛАВНАЯ РЕКА МАТЕРИКА
МУРРЕЙ С ПРИТОКОМ ДАРЛИНГ

Река Муррей

Avstraliyaning eng katta
daryo tizimi **Murrey**
(Marri)-Darling tizimidir.

Bu daryolar Katta
Suvayirg‘ich tizmadan
oqib tushib, janubiy
pasttekislikda bir-biri bilan
qo‘shiladi. Murrey
Darlingga nisbatan qisqa
bo‘lsa ham, unga
qaraganda ancha sersuv
bo‘lganligidan bu
tizimning asosiy daryosi
hisoblanadi.

Murreyning uzunligi **2570 km**, Darlingniki **2830 km**, ikkala daryo havzasining **maydoni 1072 ming km²**, Murreyning Darling quyilganidan quyiroqdagi o‘rtacha suv sarfi **270 m³/s.** Murreyning ikkinchi yirik irmog‘i **Mirrambiji** bo‘lib, uning uzunligi **1690 km** ni tashkil qiladi.

РЕКА ДАРЛИНГ

Маррамбиджи

Исток реки Маррамбиджи находится в Восточном нагорье штата Новый Южный Уэльс в Австралийских Альпах, являющихся частью Большого Водораздельного хребта.

Маррамбиджи - основная река австралийского штата Новый Южный Уэльс и Австралийской столичной территории.

Главный приток реки Муррей.

Карта реки

Река Маррамбиджи вблизи города Ганнадай

Murrey-Darling daryo tizimiga kiruvchi barcha daryolarning rejimi notekis, asosan yomg‘ir suvi hisobiga to‘yinadi va qisman **Avstraliya Alp** tog‘lariga yog‘adigan qordan suv oladi.

Shu sababli **oqim maksimumi yozga** to‘g‘ri keladi, bu vaqtda **Murrey va Darling** daryolari sathi ko‘tariladi hamda ular yassi pasttekislikka toshadi, ba’zan halokatli toshqinlarga sabab bo‘ladi.

Главная река материка Муррей с притоком Дарлинг

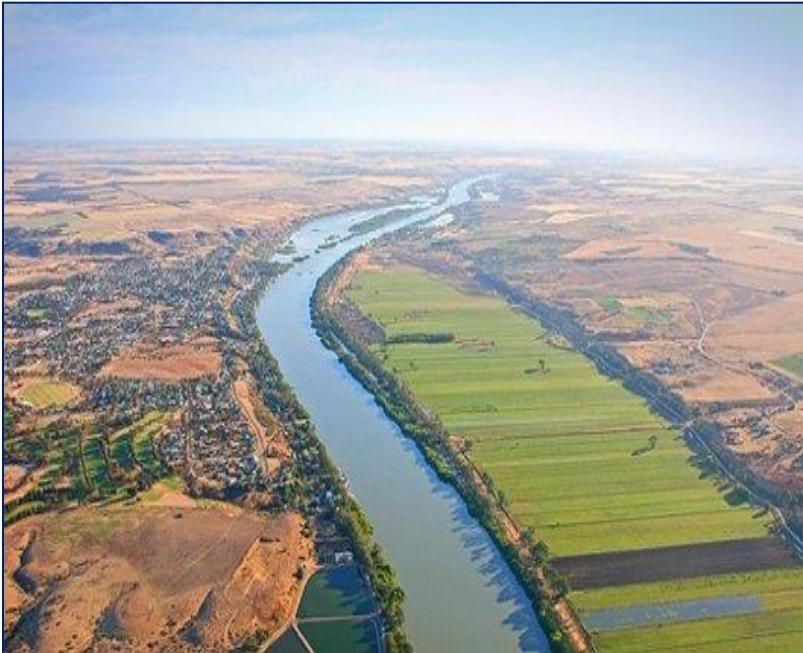

Daryolar juda ko‘p miqdorda nuroq jinslarni oqizadi va daryo o‘zani bo‘ylab yotqizib, marzalar hosil qiladi.

Tekislikda daryolar o‘zanlari *ilonizi shaklida* va ko‘p tarmoqlarga bo‘linib oqadi.

Murrey va Darling oralig‘idagi butunlay daryo keltirmalaridan tuzilgan yerlarni tarmoqlar turli tomonga kesib o‘tgan va yozgi toshqin vaqtida bu yerlarni suv bosadi.

Qishki quruq davrda
Murrey *havzasidagi*
daryolar juda sayozlanib
qoladi. Bosh daryo sathi
juda pasayadi, biroq odatda
daryoda doimiy suv oqimi
saqlanadi. Faqat juda ham
qurg‘oqchil kelgan
yillardagina Murreyning
yuqori oqimidagi ayrim
qismlari butunlay qurib
qoladi.

Materik ko‘l va yer osti suvlari

Озеро Эйр-Норт

Крупнейшее озеро Австралии - Эйр.
Самая низкая точка Австралии (-16м)

Avstraliyada ko‘llar ko‘p bo‘lib, ko‘p hollarda ular **oqmas va sho‘r ko‘llar**, ularning ko‘plari esa faqat yomg‘irdan keyin suvga to‘ladi. Materikning eng katta ko‘li – **Eyr-Nort** Markaziy tekislikda joylashgan. Uning suv sathi **okean sathidan -16 m** pastda joylashgan.

Ko‘l joylashgan botiq o‘lka
uchun **oqim markazi** bo‘lib,
vaqtli oqimlar kriklarning
(*Kupers, Dayamantina, Eyr*)
butun bir tizimini qabul qiladi.

Ko‘l kansuv, juda
sho‘rlangan, uning maydoni
hamda qirg‘oq tuzilishi
doimiy emas va tushadigan
yomg‘irlarga bog‘liq ravishda
o‘zgarib turadi. Eng sernam
yillarda Eyr ko‘li maydoni **15
000 km²** ga yetadi.

Озера материка

Большинство озёр Австралии засолены и не имеют стока

Oqmas sho'r ko'llarning katta qismi materik janubida **Torrens, Gerdner, From** va boshqa ko'llar bo'lib, ular yilning quruq davrida sayozlanib, ayrim suv havzalariga bo'linib ketadi va sho'rxok yerlar o'rab olgan.

G'arbiy Avstraliya yassi tog'ligida **oqmas ko'llar** ko'p. Ular jala yomg'irlardan keyin suvga to'ladi, yilning ko'p qismida esa qurib qolgan sho'rxoklardan iborat bo'ladi.

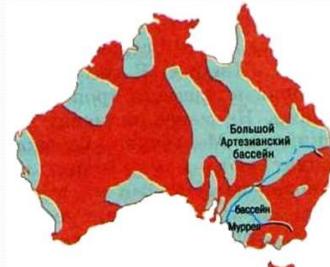
Avstraliyaning *yer osti* suv havzalarining suv resurslari materikda yashaydigan aholining suvgaga bo‘lgan ehtiyojini qondirishga yetmaydi, buning ustiga materikning ko‘p suv havzalari sho‘rlangan.

Avstraliya *yer osti* artezian suvlarining katta zahirasiga ega. Materik *sinklizalarida* joylashgan ko‘p artezian havzalari o‘rganilgan va ulardan keng ravishda foydalilanildi.

Подземные воды

Бедность материка поверхностными пресными водами восполняется огромными запасами межпластовых (артезианских) вод, залегающих на глубинах от 20 до 2000м. Вода некоторых из них имеет температуру, близкую к 100°С.

Самый крупный подземный водный бассейн Австралии носит название Большого Артезианского бассейна. В Западном и Центральном районах материка артезианские воды являются почти единственным источником пресной воды.

Большой Артезианский бассейн

Kuchli darajada
minerallashganligi tufayli bu suvlar ichishga va dalalarni sug‘orishga uncha
yaramaydi. Dunyoda eng yirik hisoblangan **Katta Artezian havza Karpentariya qo‘ltig‘idan Darling havzasigacha cho‘zilgan.** Avstraliyadagi artesian quduqlarining umumiyligi **6500 ga** yaqin deb hisoblanadi.

***E'TIBORINGIZ UCHUN
RAHMAT!***